

Lurzorua

ULA IRURETAGOIENA

Lurzorua eta lurra adiera berdinak ote diren begiratu dut hiztegian, desberdin erabiltzen ditugulako. Erdarazko *suelo* eta *tierra*, hurrenez hurren. Ematen du lurzoruan gertatzen dena gizakiari dagokiola eta lurrarena erreinu begetalari, baina lurzorua lurra ere bada.

Lorezainaren sentsibiltatea bagenu, jakingo genuke oinekin zapaltzen dugunaren azpitik mundu bizi aberats bat dagoela. Lurra entitate bizia baita. Lurrak barne egitura konplexua du, mikroorganismo askoren bizileku, denboran zehar "egiten" joan den lurrazpi bat, *txup txup* egiten duen lapiko baten antzera, astiro eta bere eboluzio prozesuekin.

Lurraren osasunari erreparatuz gero, eraikinen sotoak lortzeko (aparkalekuak eta trastelekuak irabazteko) eragiten ditugun lur mugimenduak barbaridade bat dira. Hondeatzaile batek lur eskukada bat hartzen duenean, urte askotan ontzen joan den sisteman puskaketa handi bat eragiten ari da. Azal batean, zauri bat. Ondoren, lurra lekuz mugitzen dugunean beste lur pila baten gainean kokatuz, bigarrenengo desatrea burutzen dugu. Lurraren barne egituraketa desordenatzen gabilta, emankortasuna itoz. Badago lurra onbideratzeko aukera, eragindako mina konpentsatzeko, baina horretarako lehenik burutu dugun sarraskiaren jabetza izan behar dugu. Ez jakinaren baldartasunaren ondorio latza.

Landare inbasore edo exotiko eufemismoarekin, lur bazterretan ateratzen diren landareen kontrako guda irekia dago, ez ditugu lurzoruan nahi. Izendapenak dio: kanpotik etorritako landareak akabatu behar ditugu, gure lekua hartzen ari direlako. Iruzurra desmuntatu behar da: landare espezie rustikoek eraikuntzak pobretu ditugun lurretan bizileku egiten dute gutxierekin bizitzeko gai direlako, eta horrela lurra onuratsen dute. Beraien presentziak deserosotasuna sortzen dute, seinalatzen ari baitira lurrari eragindako barrabaskeria, eta gure kontroletik kanpo dagoen bizitoki batean leku hartu dutelako. Izatekotan, landareak lurra lurzoru denean egiten dugunaren adierazle dira. ●

Erosi, merke eta asko

LEIRE ARTOLA ARIN

Saltoki handiek azaroan jada murgilarazi gaituzte Gabonetako kontsumismo basatian, eta sinetsarazi digute oparirik ederrenak preziorik onenean eskuratzeko unea haxe dela. Arin ibili behar zara Black Friday-n, bestela aukera galduko duzu. Atzera kontaketa martxan dago. Abisatu dizute badatorrela, momentu hau dela behar duzun zera hori erosteko onena, bihar ez kexatzeko garestiago erosi behar baduzu. Eskerrak eman beharko dizkiezu dendei, euren eskuzabaltasunari esker, %20ko deskontuarekin –euro pare bat merkeago, asko jota?– erosi baituzu zera hori, marketin adituen trikimailuei esker premia bihurtu zaizun hori.

Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Erakundeak (OCU) urtero ikertzen ditu Ostiral Beltzaren bueltan egiten dituzten kanpaina iruzurtiak, eta aurrean ere ohartarazi du aztertutako beherapenetatik %9 soilik zela "benetako mauka". OCUk salatu duenez, beherapenen iragarki askok ez dute eskaintzen azken 30 egunetako preziorik merkeena, arauak ezarritakoaren kontrara. Estrategia jakina da: aurreko egunetan produktuaren prezioa puzean dute, eta Ostiral Beltza delakoa heldutakoan beherapena ezartzen diote, baina hasierako prezioa baino garestiago edo pareko saltzen dute, halere. Beherapen faltsu horiek erabiltzeagatik, 2023an zigor ekonomikoak ezarri zizkien Espainiako Gobernuak zazpi enpresa handiri, guztira 350.000 euroko isunekin, eta tartean zeuden Carrefour, MediaMarkt eta PCComponentes.

Data hauetan ere arropa da gehien kontsumitzen den salgaia, eta hain justu, ehungintza da munduko CO2 isuriaren %10 eragiten duena, azken ikerketen arabera. Top Manta Bartzelonako kaleko saltzaileen arropa marka solidarioak azaroaren 28a probestu du datu argigarri bezain kezkarriak emateko: munduan XX. mende osoan kontsumitu zenaren baliokidea kontsumitu dugu sei urtean (2016-2021), eta une honetan nahikoa arropa dugu planetan beste sei belaunaldi janzteko. Moda azkarren eragina beldurgarria da: gaur egun duela hamabost urte baino %60 arropa gehiago erosten dugu Europar batez beste, baina arropa hori denbora-tarte erdian erabiltzen dugu, NBERen moda jasangarriaren aliantzaren txostenaren arabera. Zergatik baztertzen dugu jantzi bat? Hondatu edo zulatu delako, ala zaharkituta geratu delako? Zaharkituta, zeren arabera? Bere funtzioa bete dezake? Zuloa konpondu dezakegu? Neurritz txikia baldin badaukagu, lagun bati eman ahal diogu?

Gabonen atarian, ondo legoke buruan izatea Ipar Globalean gure kapritxoak asezten ari garen bitartean Hego Globalean ehungintzako langileak esplotatzen dituztela. 75 milioi pertsona inguruk egiten dute lan sektorean, eta %80 dira 18 eta 35 urte arteko emakumeak. Babes legal oso eskasa dute multinazional handien fabrikak dauden herrialdeetan, sindikatuzko oztipoak ezartzen dizkiete, eta miseriazko soldata dute.

Bulkada bidezko erosketak %72 igo dira 2020tik; posible al da kontsumismoaren munstroa geldiaraztea? ●